Ένα μικροσκοπικό δείγμα από το εσωτερικό της άρθρωσης αλλάζει τον τρόπο που κατανοούμε και αντιμετωπίζουμε την αρθρίτιδα

Μια ελάχιστα επεμβατική τεχνική βιοψίας προσφέρει στους κλινικούς γιατρούς μια πρωτοφανή «ματιά» στη φλεγμονώδη νόσο των αρθρώσεων — και τα αποτελέσματα αρχίζουν να αναδιαμορφώνουν το μέλλον της φροντίδας της αρθρίτιδας σε όλη την Ευρώπη.

Για τους περισσότερους ανθρώπους που ζουν με ρευματοειδή αρθρίτιδα, η καθημερινότητα της νόσου καθορίζεται από τον πόνο, το πρήξιμο και ένα επίμονο ερώτημα που η ιατρική δυσκολευόταν να απαντήσει: τι συμβαίνει πραγματικά μέσα στην άρθρωση; Μια τεχνική που χρησιμοποιείται πλέον από εξειδικευμένους επαγγελματίες υγείας σε όλη την Ευρώπη δίνει, για πρώτη φορά σε συνθήκες τακτικής κλινικής πράξης, μια άμεση απάντηση. Λέγεται βιοψία αρθρικού υμένα (συνοβιακή βιοψία) — και παρά το διακριτικό της όνομα, αποδεικνύεται μία από τις σημαντικότερες εξελίξεις στην έρευνα για την αρθρίτιδα τα τελευταία χρόνια.

Η διαδικασία συνίσταται στη λήψη μικρών δειγμάτων ιστού απευθείας από την επένδυση μιας φλεγμαίνουσας άρθρωσης. Αυτή η επένδυση — ο αρθρικός υμένας — είναι το σημείο όπου η ρευματοειδής αρθρίτιδα προκαλεί τη βλάβη της. Σε μια υγιή άρθρωση είναι λεπτός και αδιάφορος. Όταν εγκατασταθεί η νόσος, πυκνώνει, φλεγμαίνει και αρχίζει να παράγει τις ουσίες που προκαλούν πόνο, πρήξιμο και προοδευτική καταστροφή της άρθρωσης. Μέχρι πρόσφατα, η μελέτη αυτού του ιστού σε συνθήκες τακτικής κλινικής πράξης θεωρούνταν υπερβολικά περίπλοκη ή επεμβατική για να είναι εφαρμόσιμη. Αυτή η παραδοχή ανατρέπεται.

> *«Οι ασθενείς εκπλήσσονται συχνά με το πόσο απλή είναι η εμπειρία. Το υπερηχογράφημα μας επιτρέπει να εργαζόμαστε με μεγάλη ακρίβεια και οι περισσότεροι άνθρωποι αναφέρουν πολύ μικρή ενόχληση», δήλωσε ο Καθ. Constantino Pitzalis, επικεφαλής του WP4 στο έργο SQUEEZE.*

Η τεχνική που χρησιμοποιείται είναι η βιοψία με βελόνα υπό καθοδήγηση υπερήχων: μια στοχευμένη, ελάχιστα επεμβατική διαδικασία, κατά την οποία ένα υπερηχογραφικό μηχάνημα — η ίδια τεχνολογία που χρησιμοποιείται στην παρακολούθηση της εγκυμοσύνης, βασισμένη σε ηχητικά κύματα και όχι σε ακτινοβολία — οδηγεί μια λεπτή βελόνα με ακρίβεια στην πιο φλεγμαίνουσα περιοχή της άρθρωσης. Προηγουμένως γίνεται τοπική αναισθησία στην περιοχή. Στη συνέχεια λαμβάνονται λίγα δείγματα ιστού, καθένα όχι μεγαλύτερο από κεφάλι καρφίτσας. Δεν γίνονται τομές, δεν χρειάζονται ράμματα και η όλη διαδικασία διαρκεί από 30 λεπτά έως μία ώρα. Οι ασθενείς φεύγουν από το ιατρείο και επιστρέφουν στις συνήθεις δραστηριότητές τους την ίδια ημέρα.

Τα δεδομένα ασφάλειας είναι καθησυχαστικά. Μια δημοσιευμένη μετα-ανάλυση 402 βιοψιών αρθρικού υμένα υπό καθοδήγηση υπερήχων (Just SA et al., RMD Open, 2018) επιβεβαίωσε ότι η διαδικασία είναι ασφαλής και καλά ανεκτή, χωρίς καταγεγραμμένες λοιμώξεις ή σοβαρές ανεπιθύμητες ενέργειες. Ήπιες και παροδικές παρενέργειες — σύντομη ενόχληση, ελαφρύ πρήξιμο ή προσωρινή δυσκαμψία — αναφέρθηκαν σε λιγότερο από το 2% των περιπτώσεων. Η συντριπτική πλειονότητα των ασθενών δεν παρουσίασε καμία αλλαγή στον

πόνο πριν και μετά τη διαδικασία και οι περισσότεροι δήλωσαν ότι θα ήταν πρόθυμοι να την επαναλάβουν.

Σχεδόν κάθε άρθρωση μπορεί να δειγματοληφθεί, συμπεριλαμβανομένων των μικρών αρθρώσεων των δακτύλων του χεριού. Η επιλογή της άρθρωσης γίνεται πάντοτε σε συνεννόηση με τον ασθενή, με βάση τον βαθμό φλεγμονής που εντοπίζεται υπερηχογραφικά. Η προετοιμασία είναι ελάχιστη: συνιστάται στους ασθενείς να ενημερώσουν τον γιατρό τους για τα φάρμακα που λαμβάνουν και να κανονίσουν μεταφορά για το σπίτι ως προφύλαξη. Δεν απαιτείται νηστεία, ούτε νοσηλεία, ούτε περίοδος ανάρρωσης. Για όσους θέλουν να ακούσουν την εμπειρία από πρώτο χέρι, διατίθεται συνέντευξη ασθενούς στη διεύθυνση: https://www.youtube.com/watch?v=L2Y4O58uFMQ

ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η σημασία της βιοψίας αρθρικού υμένα υπερβαίνει κατά πολύ την ίδια τη διαδικασία. Τα δείγματα ιστού που προσφέρει περιέχουν βιολογική πληροφορία που καμία εξέταση αίματος ή απεικόνιση δεν μπορεί να δώσει — και μια μεγάλη ευρωπαϊκή ερευνητική πρωτοβουλία, το SQUEEZE, αξιοποιεί αυτή την πληροφορία για να αντιμετωπίσει ένα από τα πιο επίμονα προβλήματα της ρευματολογίας: την αδυναμία πρόβλεψης ποια θεραπεία θα πετύχει σε ποιον ασθενή.

Η ρευματοειδής αρθρίτιδα πλήττει περίπου πέντε εκατομμύρια πολίτες της ΕΕ. Διατίθεται ένα ευρύ φάσμα τροποποιητικών της νόσου αντιρευματικών φαρμάκων, γνωστών ως DMARDs, για τη θεραπεία της — όμως για περίπου το ένα τρίτο των ασθενών οι τρέχουσες στρατηγικές παραμένουν αναποτελεσματικές, δυσκίνητες και δαπανηρές. Οι ρευματολόγοι αναγκάζονται σε μεγάλο βαθμό να συνταγογραφούν με τη μέθοδο της δοκιμής και του σφάλματος, μια διαδικασία που μπορεί να διαρκέσει χρόνια, ενώ οι ασθενείς συνεχίζουν να υποφέρουν και οι αρθρώσεις να καταστρέφονται. Το SQUEEZE — με σύνθημα «να αξιοποιήσουμε στο έπακρο τα υπάρχοντα φάρμακα» — εργάζεται για να το αλλάξει αυτό, εντοπίζοντας και επικυρώνοντας τους βιοδείκτες που θα επιτρέψουν στους κλινικούς γιατρούς να ταιριάζουν τη θεραπεία με τον ασθενή εξαρχής.

Η βιοψία αρθρικού υμένα βρίσκεται στο κέντρο αυτής της προσπάθειας μέσω της μελέτης BioTest, που συντονίζεται από το Queen Mary University of London. Εξετάζοντας ιστό που λαμβάνεται απευθείας από φλεγμαίνουσες αρθρώσεις, οι ερευνητές διερευνούν αν οι βιολογικοί δείκτες στον αρθρικό υμένα μπορούν να προβλέψουν πόσο καλά θα ανταποκριθεί ένας ασθενής σε στοχευμένα DMARDs — φάρμακα που δρουν στους συγκεκριμένους μοριακούς μηχανισμούς της ρευματοειδούς αρθρίτιδας. Αν μπορούν, οι συνέπειες είναι βαθιές: μία μόνο βιοψία στην αρχή της θεραπείας θα μπορούσε να κατευθύνει ολόκληρη τη θεραπευτική στρατηγική, αντικαθιστώντας χρόνια δοκιμής και σφάλματος με πραγματική ιατρική ακριβείας.

> *«Τα αποτελέσματα του SQUEEZE θα βελτιώσουν την ικανότητα των ρευματολόγων να επιλέγουν το DMARD που έχει τη μεγαλύτερη πιθανότητα να ταιριάζει στο ανοσολογικό και κλινικό προφίλ του ασθενούς», ανέφερε ο Καθ. Constantino Pitzalis.*

Η μελέτη BioTest είναι μία από τις τρεις κλινικές μελέτες που προωθούν το SQUEEZE. Η μελέτη MethMax, υπό την ηγεσία του Ιατρικού Πανεπιστημίου της Βιέννης, βελτιστοποιεί τη δόση και την οδό χορήγησης της μεθοτρεξάτης, μιας από τις πλέον διαδεδομένες θεραπείες για τη ρευματοειδή αρθρίτιδα. Η μελέτη RA-DRUM, που συντονίζεται στο Όσλο, εξετάζει αν η προσαρμογή των δόσεων των φαρμάκων με βάση τα επίπεδά τους στο αίμα και τα αντισώματα κατά του φαρμάκου μπορεί να βελτιώσει τα αποτελέσματα για ασθενείς που λαμβάνουν αναστολείς TNF. Μαζί, οι τρεις μελέτες σχεδιάστηκαν ώστε να δώσουν πρακτική, εφαρμόσιμη καθοδήγηση που μεταμορφώνει τη συνταγογράφηση από το πρώτο ραντεβού.

Η συμμετοχή των ασθενών δεν είναι δευτερεύον στοιχείο στο SQUEEZE — είναι ενσωματωμένη στην αρχιτεκτονική του έργου. Σε συνεργασία με την EULAR, την Ευρωπαϊκή Συμμαχία Ενώσεων για τη Ρευματολογία, και το δίκτυο ασθενών-ερευνητών EULAR-PARE, το SQUEEZE έχει συγκροτήσει μια Συμβουλευτική Ομάδα Ασθενών (Patient Advisory Panel) από οργανώσεις για την αρθρίτιδα σε όλη την Ευρώπη, η οποία συμβάλλει σε κάθε στάδιο της έρευνας, από τον σχεδιασμό έως τη διάδοση. Το αποτέλεσμα είναι ένα έργο που είναι επιστημονικά αυστηρό και βασισμένο στην πραγματικότητα της ζωής με τη νόσο που φιλοδοξεί να αλλάξει.

Το SQUEEZE είναι μια κοινοπραξία κορυφαίων ακαδημαϊκών κέντρων, ασθενών-ερευνητικών εταίρων και μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Τα αποτελέσματά του αναμένεται να μειώσουν την ταλαιπωρία των ασθενών, να μειώσουν το κόστος υγειονομικής περίθαλψης και να θέσουν τα θεμέλια για εξατομικευμένη φροντίδα της αρθρίτιδας σε όλη την Ευρώπη. Η βιοψία αρθρικού υμένα — απλή, ασφαλής, διάρκειας κάτω της μίας ώρας — είναι το σημείο όπου αρχίζει αυτό το μέλλον. Περισσότερες πληροφορίες: squeeze-project.eu

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

Σχετικά με το SQUEEZE: Το SQUEEZE είναι ένα ευρωπαϊκό ερευνητικό έργο που χρησιμοποιεί την επιστήμη δεδομένων, κλινικές μελέτες, μεταφραστική έρευνα και συμπεριφορική επιστήμη για να προωθήσει την κλινική εφαρμογή των βιοδεικτών στη ρευματοειδή αρθρίτιδα, επιτρέποντας την ακριβή συνταγογράφηση εγκεκριμένων DMARDs. Το έργο περιλαμβάνει τρεις κλινικές μελέτες: τη μελέτη BioTest (QMUL, Λονδίνο), τη μελέτη MethMax (Ιατρικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης) και τη μελέτη RA-DRUM (Όσλο). Η συμμετοχή των ασθενών συντονίζεται μέσω της EULAR και του δικτύου EULAR-PARE. Περισσότερες πληροφορίες: squeeze-project.eu

Βιβλιογραφική αναφορά: Just SA, et al. Safety and tolerability of ultrasound-guided synovial biopsy: a systematic literature review and meta-analysis. RMD Open 2018;4:e000799. doi: 10.1136/rmdopen-2018-000799

Βίντεο εμπειρίας ασθενούς: https://www.youtube.com/watch?v=L2Y4O58uFMQ

Για ερωτήματα των μέσων ενημέρωσης, παρακαλούμε επικοινωνήστε με την ομάδα επικοινωνίας του έργου SQUEEZE στη διεύθυνση contact@squeeze-project.eu.